

ИЗЛАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА:
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНА

Претплату примају све
поште у Србији и
иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. Београд

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 20 ПР. ДИИ.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 20 ПР. ДИИ.

Прешилашницима.

Од идућег броја „Звезда“ почиње излазити двапут недељно и то четвртком и недељом. Томе је једини узрок што претплату врло неуредно примамо. И ако је истекло тромесечје и ако „Звезда“ има преко 2000 претплатника, врло је мали број оних, који су претплату положили. А како су издаци око листа врло велики, то да не бисмо довели у питање сам опстанак листа, прикућени смо да предузмемо горње средство, но с тим, да у најскоријем времену, чим претплата буде покупљена, почне лист и даље излазити трипут недељно као што је и до сад.

Према овоме надамо се да ће сваки прави пријатељ „Звезде“ похитати с претплатом, а нарочито апелујемо на наше личне пријатеље и молимо их да се не оглуше овој нашој молби.

У исти мах јављамо да ће од сад поједини бројеви „Звезде“ бити продавани по 20 пара динарских и да је према томе куд и камо згодније положити претплату код поште или у уредништву.

Уредништво се налази код Кнежева Споменика.

Претплата је један динар месечно.

Поруџбине без новаца не важе.

Уредништво „ЗВЕЗДЕ“.

ЛАКУ НОЋ!...

Сањалица месец сања,
Милујући звезде своје;
Цвеће мири, а са грања
Жудећ' зору славуј поје,
К'о што пева сваку ноћ:
Лаку ноћ!...

Крај извоја драган сео
Свио злато око паса!...
Кад б'в близу данак бео
Он јој шану тужна гласа:
Ту је зора морам ноћ!...
Лаку ноћ!...

А она га љуби благо
Па кроз сузе нежно рече:
Пођи, пођи, моје драго,
Али чим се спусти вече
Ти ћеш, је ли, опет доћ'?!...
Лаку ноћ!...

Тиче пружи крила смела...
А где оно небо гори —
На уснама данка бела,
Месец шаће рујној зори:
Љубав има чудну моћ...
Лаку ноћ!... Лаку ноћ!...

Београд.

Цветко.

ХАЈНРИХ (ХАРИ) ХАЈНЕ¹⁾

— Б Е Т И Н С К И —

Хајнрих Хајне, није само омиљен и познат међу својим земљацима у Немачкој, он је довољно познат и код нас; његове „Идеје“, „Слике из Италије и Енглеске“, многе дивне песме његове нашле су и у нашој литератури преводилаца и читалаца. А и зашто да не нађу, кад његов духовити хумор, његова оштра сатира, и недостижни сарказам, неће никад застарити, биће увек и савремени и пријатни.

И ако је прошло од његове смрти више од 40 година, ипак је он остао и данас савремен, јер њега читају сви који се одушевљавају лепим, читају га и стари и млади. *Толстој* се и сад, у својим старим годинама, одушевљава Хајнеом, и у сред најживљег говора често ће цитирати по где који Хајнеов стих, а нарочито му се допада песма: „Lass die frommen Hypothesen“.

Стар га је лепо окарактерисао назвавши га „духовити подсмевало“. А зар је он и могао бити другојачији, кад му „Дон Кихот“ и „Гуливерово путовање“ бејаше најомиљенија забава још у детињству, и кад се тим красним делима управ васпитавао.

Сем тога, он је најбољи песник љубави која се развија — по веровању народном — „у пролеће када цвета цвеће, када цвета зумбул и каранфил“; па и то је један разлог више, да Хајне има уза се и оне који га поштују, и оне који га воле.

I.

„Рођен²⁾ сам 1800. године³⁾ у Диселдорфу, граду на Рајни, који је од 1806. — 1814. г. био окупиран од Француза, те сам тако већ у детињству удисао дух француски. Моје прво образовање добио сам у францисканском манастиру у Диселдорфу, доцније сам посећивао гимназију у истом граду, које се тада звала „лицеј“. Ту сам

¹⁾ 1. Heinrich Heine. Seine Lebensgang und seine Schriften nach den neuesten Quellen dargestellt von Robert Pröcliss. Stuttgart. 1886.

²⁾ Heinrich Heine's Werke. Illustriert von wiener Künstlern. Herausgegeben von Heinrich Laube. Bd. I—VI.

³⁾ Heinrich Heine Memoiren, und neugesammelte gedichte, Proza und Briefe. Mit Einleitung herausgegeben von Eduard Engel. Hamburg 1884.

⁴⁾ Heine auf dem Lyceum und Gymnasium zu Düsseldorf. Ein Zeugniß für sein Geburtsjahr. (Beilage zur Allgemeine Zeitung 1898) von H. Häffler.

⁵⁾ Erinnerungen an Heinrich Heine von Fanny Lewald (Westermann's illustrierte deutsche Monatshefte Bd. 62 стр. 121—134).

⁶⁾ Das Heine Grab auf dem Montmartre von A. v. d. Linden Mit 2. Abbildungen. Leipzig 1898.

⁷⁾ Ову автобиографску скицу, коју у преводу доносимо, са извесним доунама и објасњењем послао је био Хајне Philarete-y Charles-y, 11 Јануара 1835 године.

⁸⁾ Ова је година погрешна, јер *Хифер* по сигурним подацима ставља Хајнеову годину рођења у 1797. (13 Децембра) и то је тврђење највероватније.

прешао све разреде, где се учило Humaniora, и одликовао сам се у вишим разредима, где су предали ректор Шалмајер философију, професор Бревер математику, Абе Долноа француску реторику и појезију, а професор Крамер експлицирао је класичне песнике. Ови људи живе још сад, изумимајући првог католичког свештеника који ме је веома лепо примао, по свој прилици због брата моје мајке, дворског саветника од Гелдерна, који је био његов универзитетски пријатељ, и како ја мислим због мога деде доктора од Гелдерна, чувеног лекара који му је живог спасао“.

„Мој отац био је трговац и прилично имућан, он је умро. Моја мати, красна жена, живи још и сад (1835) повучена од великог света; имам једну сестру гђу Шарлоту од Ембден и два брата од којих је један Густав од Гелдера (узео је презиме матерно, доцније се опет звао Хајне и био уредник полувластичног „Fremdenblatta“) драгонски официр у служби Н. В. Цара аустријског; други Максимилијан Хајне, лекар је у руској војсци, са којом је прешао преко Балкана“.

„Моје прекинуте студије, нешто услед романтичне људи, покушаја некакве радње и других болести. — продужио сам 1819. г. у Бону, Гетингену, и Берлину⁴⁾. У Берлину сам живео четврт године, где сам патио од разних болести од којих је једна била од убода мача у слабину; тај ми је убод нанео извесни Шалер из Данцига, чије име нећу никад заборавити, јер он је једини човек који је звао да ме најосетљивије рани.“

„Учио сам седам година на горе казаним универзитетима, а Гетинген је био, где сам у повратку, после приватних испита, и јавног диспута, добио степен доктора права; том приликом славни Хуго, тада декан правног факултета, није ме опростио ни најмање схоластичке формалности⁵⁾. Премда вам ова последња околност изгледа сићушна ја вас ипак молим, да је примите к знању, јер се у једној, противу мене написаној књизи тврдило, да сам ја мој академски диплом купио. Од свију лажи, које се о мом приватном животу износе на јавност, то је једина коју бих хтео да потрем. Ту видите ви научењачки понос! За мене веле да сам бастард, целатов син, улични разбојник, атеиста, рђав песник, — чему се ја само смејем, али ми срце пара кад ми се спори моја докторска титула! Међу нама буди речено, и ако сам доктор

⁴⁾ Да би се могао школовати на универзитету, мајка Хајнеова продала је накит свој, и таме је се — како вели *Лаубе* — лепше вакитила, но жена која се кинђури бисером и драгим камењем. На циљемном пениту на старих језика није се показао добар, са испита математике повукао је се, у историји прихватио му је знање, али у писменој немачкој раду, нарочито су га похвалили, ма да су се чудили, што у озбиљној теми употребљује звједљив хумор. Из Бона отишао је у Гетинген, одатле је због снађе са једним другом био отпуштен, али како се то каже академским језиком добио је consilium abendi! Из Гетингена отишао је у Берлин, али тада је већ био чувена литерарна личност. У Берлину је на њ много утицао Варихаген и жена му Рахел. Ова је жена — кажу — очаравала све знатије људе у Берлину. Други је круг берлински био код песникање Елизе Хоенхаузен, где је Хајне читао своје песме и баладе, и ту је он поздрављен као наследник Вајронов у Немачкој.

⁵⁾ Професор Хуго при тој промоцији упоредио га је са Гетеом, који је такође био песник и правник.

права, ипак је јуриспруденција наука, коју од свију најмање знам“.

„У 16 години почео сам да правим стихове. Моја прва појезија штампана је у Берлину 1821 године; две године доцније издао сам нове песме са још две трагедије. Једна од ових трагедија била је у Брауншвајгу престоници истоименог херцогства представљана и извиждана⁶⁾ Године 1826 изашла је прва свеска „Путничких слика“; три друге свеске изашле су неколико година доцније код господe Хофмана и Кампеа, који су и сад моји издавачи. Од 1826 до 1831 г. живео сам у Линебургу, Хамбургу и Минхену⁷⁾ где сам са мојим пријатељем Ливднером издавао „Политичке анале“. У том међувремену путовао сам у стране земље. Има већ 12 година како јесен проводим на морској обали, обично по малим острвима севернога мора. Ја волим море као љубазницу, и опевао сам његову лепоту и његову ћуд. Ове песме налазе се у немачком издању „Путничких слика“, у француском издању изоставио сам их; тако исто и полемични део, који се односи на племство по рођењу на Тевтомане и католичку пропаганду. Што се племства тиче, то сам о њему говорио у предговору ка „Писмима калдорфским“ која нису моја, као што погрешно мисли немачка публика. А што се тиче Тевтомана ових немачких старих жена (ses vieilles Allemandes) чији се патриотизам састоји само у слепој мржњи спрам Француске, то сам их ја у свима мојим списима љуто гонио; то је анимозитет који постоји још од „буршенштафта“ коме сам припадао; у исто сам време нападао католичку пропаганду, немачке језуите, колико да клеветнике казним који су ме прво напали толико и да моје протестанско чувство задовољим; оно ме је разумело, кад што далеко одвело, јер протестантизам није био само либерална религија, него тако исто и мета немачке револуције, а ја припадам лутеранској вери не само крштењем него и вољом за борбу, која ме гони да учествујем у биткама ове Ecclesia militans. Али док сам ја бранио социјалне интересе протестантизма, нисам никад тајно пантеистичке симпатије, зато сам оптужен за пантеизам. Рђаво обавештени или пакосни земљаци одавно су распротрли глас да сам обукао сен-симонистички капут⁸⁾. Други ме опет почастују са Је-

⁶⁾ То је био „Алманзор“, представљан 20 августа 1823 г. и извиждан, а томе је повод био тај, што се у позорницу провала била вест да је писац неки сарајевски Јеврејин Хајне из Брауншвајга. Противу комада нарочито је демонстративно неки „штајмајстор“, и он је управ омасе представљање.

⁷⁾ Јесен 1827 г. провео је у Лондону, где је повчаном помоћу свога стрица живео доста раскошно. Враћајући се у Отаубину хтео је да буде адвокат, па професор, али је најзад изабрао публицистику. Вазеља се у Минхену у мало што није постао професор; министар га је био предложио, али краљ није хтео да поднесе указ.

⁸⁾ У ствари Хајне је јесте много опште у Нараву са Сен-Симонистима, нишао је и на њихове састанке. Једнеме од њих (Eclaircissement) посветио је своје дело о Немачкој. О томе је прво писао у „Revue de deux Mondes“, и то као историју новије лепе литературе у Немачкој. На немачком језику изашла су укупљен и списима два дела под именом: *Немачка I* (историја религије и философије у Немачкој), и *Немачка II* (исповести, елементарни духови, и доктор Фауст). Први је део био штампан прво 1834 г.; (II издање 1852), а други је део тек 1853—54 г.

врејством, жао ми је што нисам увек у положају да им такве љубазне услуге враћам“.

„Нисам никад пушио, тако исто нисам пријатељ пива, и тек у Француској јео сам први пут кисела купуса. У литератури покушао сам са свачим: писао сам о вештини, философији, теологији и политици... Бог нек опрости! Има већ 12 година како се о мени у Немачкој говори: хвале ме или грде, али вазда страсно и непрекидно. Тамо ме мрзе, презиру, обожавају, вређају⁹⁾. Од месеца маја 1831 г. живим у Француској, и већ четири године како нисам чуо немачког славуја“.

„Али доста, постајем тужан“.

Ако желите још друга извешћа, ја ћу вам их радо дати, биће ми мило ако ме сами на то подстакнете. Реците добро о мени, реците добро о вашем ближњем, као што Јеванђеље заповеда, и примите уверење одличног поштовања, са којим сам и т. д. *Хајрих Хајне*“.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од

Н. А. Љејкина

(НАСТАВАК)

LXVIII

Чун брзо стиге до оних голих људи. То беху вешти гњурачи из околине, што дежураше у гротлу очекујући туристе, да би им показали своју вештину гњурања. Они мољаху путнике да баце у воду сребрни франак, гњураху се на дно да га дохвате, и разуме се, да га за се задрже. Два три туриста бацише по једну сребрну монету у воду, и гњурци их дохватилише. Они допливалише и чуно наших путника, молећи их да баце у воду „уна монете“. При томе се чуло и видело како им зуби цвокоћу од хладноће.

— Одмакни, одмакни од нас, море! Боље је да ми за тај новац попијемо што коњака на броду, говорио је Коњурин.

Глафира Семјоновна покри лице цепном марамом, довикујући веслару:

— Сињор! Але, але напоље! Асе за нас! Довољно је пур ну.

— А ља мезон! подвикну и Николај Ивановић. — Вози, хоро, броду!

— Бато а вапер! додаје Глафира.

⁹⁾ Кад су једном у друштву, гд је био и Хајне, спорили, како ће му некад у Диселдорфу подићи споменик, он ће тада сатирички приметити, да га већ има у Хамбургу. „Где?“ упитаће брат му Максимилајан. „Та она лепа кућа Јулијуса Канта, то је величанствен споменик подигнут у захвалној успомени на много и велика издања моја књига песама. (Прво је издање било у 10.000 комада).

Веслар удари веслима. Кад чун дође изласку плима је већ почела била: вода надошла и отвор, кроз који се имало проћи, беше сужен.

— Лези! командује Николај Иванович и први се повали на дно чуна. — Глаша! Лези на моја леђа, само причувај у мраку брезлетну!

— Хајде и ја ћу крај вас! Нек буде мала гомила! узвикну Коњурин и извали се поред Глафире Семјоновне.

— Ај, ај! Та ја се бојим голицања! повика ова — Иване Кондратићу, велим вам, бојим се тога!....

— Пардон, матушка, пардон! Тек, морао сам се за што прихватити, вели Коњурин

Чун искочи из гротла. Засја плаво небо, на плавој морској поврнини играло је златно сунце. Сви се дигоше и поседаше на седишта.

— Слава Богу! Извиђосмо на свет Божји, рече Николај Иванович. — А ја, право да вам кажем, јако сам се плашио да се какав камен не свали одозго, те да нас не пригњечи. И не само да пригњечи, е оне висине да падне и чун би се преврнуо и нас би у парчад изломно

— Е овда би било: „збогом!“ Ивану Кондратићу. И мадам Коњуринна би остала с нејаком сирочади! уздану Коњурин, па додаде: — Ја шта ли сад она, голубица, у Петрограду ради?

— Знамо, знамо и да нам не поминете. Чај пије! пресече му реч Глафира.

Чун стиже броду. Контролор је већ очекивао наше путнике и довикивао им с палубе:

— Возару два франка и коју пару на макароне!

— На, пресело ти! рече Коњурин веслару. — Ево ти и на макароне; сво ти и за купатило да се измијеш.

Чунови један за другим подлазише броду. Најпосле дође чун онога Енглеза у шотландском оделу. Он је седео у чуну и записивао нешто у свој бележник. У плетеној корпи поред кутија сад беху и камичци из гротла, неколико морских ракова, ту се још копрца мала, жива рибица и пузи малена корњача.

— Ама, шта је овоме наспело да се вози са животињцама! — чудно се Коњурин и слегао раменима

Пароброд зашипта позивајући из гротла заостале туристе; сачека мало и лагано ударајући точковима пође даље око стрмените стене. Уз пут се виде голе стене и на њима села с малим, белим кућицама; најпосле се указа и град што стојаше на литици.

— Видите ли ви овако право, на самој обали плаву кућицу?... То је гостионица код „Плавога Гротла“, вели кондуктер. — Кад изиђете на обалу ви идите право тамо.

— Је ли то Капри? пита Глафира.

— Капри, Капри! У гостионици тражите и вино Капри. То је дивно вино

Међутим, са обале се кретао свет у суерет броду. У чуновима омет сеђаху полунаги људи, веслари, а крај њих и нека дечурлија Брод стаде. Веслари јурнуше право на брод и при том, ругаше се измеђ себе најгорим начином. Дечапи такође викаху, издижући изнад главе котарице с острицама, малим корњачама, нудећи их на продају.

— Сиђите брзо у чун, жури контролор Иванове и Коњуринна.

— А хоћете ли ви доћи овамо?

— Одмах за вама. Само да спустим све путнике с брода.

Чун превезе наше путнике на обалу. Ту их опседоше прљави, боси дечапи и нудише: острице, корале, поморанце на гранама Глафира узе једну грану са десетак поморанаца на њој, па пође, пребацивши је преко рамена.

— Ову грану морам однети у Петроград овако целу, ради доказа, да смо били у царству поморанаца, говорила је она.

Они се упутеше „Плавом Гротлу“, пролазећи крај других гостионица. Из ових истрчаваше келнери и позиваше на доручак. Један келнер ухвати Коњуринна за руку и понављајући на разне начине реч „острице“, повуче га право у своју гостионицу. Коњурин се отимао:

— Гле, несреће! Баш као у нас, на Александровској пијаци. Позива човека и за руку вуче. Подлац један, у мало ми рукав не исцена.

Стигоше предгостионицу „Плаво Гротло“. Она стојаше у врту на једној литици. У врту, под поморанџиним и лимуновим дрвећем намештени су столови, покривени белим чаршавима.

— Гле, Никола Ивановичу! Поморанџе висе на дрвећу! чудно се Глафира. — Ово је права Италија! До сад ни једном нисмо седели под поморанџама!

И она пружи руку дрвету и запита лакеја:

— Гарсон! Ботега! Могу ли узабрати уно оранџијо, портогало?

— Si, Signora, одговори јој овај и привуче грану с поморанџама.

— Ово ми је први пут у животу да берем поморанџе! свечано рече Глафира

Коњурин се посади и луни песницом о сто.

— Још данас пишем жени и јављам јој да лумпујемо под поморанџама.. Гарсон! Дај најпре Капри, па онда коњак.

— Ostriche, monsieur? пита момак и фамиљарно одупре се рукама о сто.

— Острице? И ти досађујеш са острицама? У блато бацај ту тричарију, или је ждери сам! А нама дај бифтек! Три бифтека! Три...

И Коњурин пружи три прета

— Si, monsieur. Minestra? Suppa?... пита момак.

— Дај и супу! Не смета! виче Николај

— *Massaroni al biggo?* нуди опет лакеј.

— *Txe!* Хајде баш, да вам на жао не учинимо. Дај и макарона три порције! Три.

И ту Николај Ивановић пружи своја три прета, а затим рече жени:

— Видиш ли ти, море, како ми млатимо талијански! И ми све разумемо и нас сви разумеју. Они веле „стрице“, а и ми кажемо стриче; и они веле „бања“, и ми велимо бања.

— Па, дабогме, њихов је језик врло лак, вели Глафира, па довикну лакеју:

— *Желато! Желато!* Сладоледа захвати једну порцију! Уна порција.

— *Si, signora,* одазва се момак у ходу

У томе дође контролор и рече:

— Је л те да је добра гостиница? Па башта... на литици. . Шта вреди само овај изглед на море!

(Наставиће се)

ПРОКАЖЕНИ

— XAVIER DE MAISTRE —

(НАСТАВАК)

Прокажени: То је била једина веза, која ме је везивала за остали свет. Богу је било угодно, да је прекине и да ме остави издвојена и сама у том свету. Њена је душа достојна неба, на ком је, и њен ме пример одржава, да не малакшем, што ме је почело обузимати после њене смрти. Међу тим нисмо живели у оној милој поверљивости, какву ја себи представљам, која треба да веже садруге у несрећи. Род нашег зла нас је лишио те утехе и онда чак, кад смо се приближили да се Богу молимо и онда смо избегавали, да се погледамо, бојећи се, да слика наше невоље не узнемири наша размишљања. И наши су погледи смели само на небу да се сусретну и сједине. После молитве моја сестра се обично повлачила у своју ћелију или под орах у крај баште. И ми живљасмо увек раздвојени.

Официр: Али зашто сте поставили себи то сурово уздржавање?

Прокажени: Кад је моја сестра добила ту прилепчиву болест, чија је жртва била цела моја породица, и дошла, да дели са мном мој стан, ми се нисмо још никако видели. И њен страх беше ужасан, кад ме први пут виде. Бојећи се, да је не жалостим, а још више страхујући, да јој својим приближавањем не умножим зло, био сам принуђен, да усвојим тај жалосни начин живота. Проказана је била само на грудима. И ја сам се надао, да ће још оздравити. Видите ли ове остатке од решетке, коју сам сада напустио, то је била онда жива ограда од кмеља, коју сам ја пажљиво одр-

жавао и која је делила башту на два дела. Са сваке стране сам направно малу стазу, по којој смо могли да се шетамо, да се разговарамо, а да се не видимо и да не будемо у додиру.

Официр: Изгледа, да се небу допало, да вам отрује и ту жалосну утеху, коју вам је оставило.

Прокажени: Али ипак бар нисам онда био сам. Присуство моје сестре оживљавало је тада ово склониште. Усамљен овде слушао сам шум њених корака. Кад сам долазио зором под ова дрва, да се молим Богу, врата на кули су се нечујно отварала и невољно глас моје сестре мешао се с мојим. У вече, кад сам залевао башту, она се по који пут шетала овуда за време захода и ја сам видео њену сенку, како прелази моје цвеће. Чак и кад је нисам видео, налазио сам трагове њена присуства. Сад ми се никад не деси, да нађем на откинут цвет или какву гранчицу, коју је у проласку испустила. Ја сам сам. Нема више ни кретања ни живота око мене и стаза, која је водила у њен омиљени џбуи зарасла је у трави. Не показујући, да се брине о мени, она је непрестано чинила оно, што је мислила, да ми може чинити задовољство. Кад сам улазио у своју собу, изненађивале су ме оне вазне пуне свежа цвећа, и какво лепо воће, које је она сама неговала. Ја јој нисам смео чинити исте услуге и молио сам је чак, да и не улази у моју собу. Али ко може ограничити сестрину оданост. Ево ово може вам показати њену њежност према мени. Инао сам једне ноћи крупним корацима по својој соби, мучен ужасним боловима. Око по ноћи сео сам један тренутак, да се одморим, и чујем тихо шушкање на уласку моје собе. Приближим се и ослушнем мало. Замислите моје изненађење! То беше моја сестра, која се молила Богу на прагу од мојих врата. Она је чула моје узвике. Војала се, да ме не узнемири, па је дошла да се нађе и да ми помогне, ако устреба. Чуо сам је, како тихо шапће *Miserere*. Клекох поред врата и не прекидајући је следвао сам њеним речима. Очи су му биле пуне суза. Кога не би дирнула ова љубав? Кад сам мислио, да је њена молитва готова, рекох јој: „Збогом, сестро, збогом, уклони се. Осећам се боље. Нека те Бог благослови и награди за твоје саучешће.“ Она оде ћутећи и без сумње, да јој је молитва била услышена, јер сам спавао после мирно неколико часова.

Официр: Како су вам морали бити жалосни први дани после њене смрти.

Прокажени: Био сам дуго обузет неком врстом неосетљивости, која ми је одузела моћ, да осетим сву величину моје несреће. Најпосле дођем к себи, и кад сам размислио о свом положају, био сам готов, да полудим. То је време било по мене најтужније; оно ме сећа на моју највећу несрећу, и на злочин који је требао да јој следује.

Официр: Злочин! Ја мислим да нисте за то способни.

Прокажени: То је цела истина. И причајући вам то време из свога живота, осећам, да ћу из-

губити много од вашег поштовања; али ја нећу да се правим бољи, него што сам, и ви ћете ме може бити жалити, осуђујући ме. У наступима меланхолије више пута ми је долазила мисао, да се својеволјно лишим живота, али из страха од Бога, увек сам је одбацио. Док околност најпростија и по изгледу незнатна неузнемири моје мисли, умало учини да пропаднем за вечност. Био сам осетио нову жалост. Од неколико година једно мало црето дошло нам је само. Моја га је сестра волела и ја вам признајем, да од кад она не постоји, то је црето било за мене утеха. Ми смо сигурно требали да благодаримо његовој ружноћи, што је наш стан изабрало за склониште. Цео га је свет терао, али је оно било благо за кућу прокажених. Но хвала и слава богу што нам је дао тога пријатеља. Моја га сестра назва „чудо“. Његово име, које је контрастовало са његовом ружноћом и његова веселост често је разблажила нашу тугу. Ма да сам гледао, да не оде куда, ипак је по некад побегло. Ја нисам никад мислио, да то може коме сметати. Међутим неки становници викаху против тога, бојећи се, да оно не однесе семе од моје болести међу њих. Тужине се команданту и он нареди, да се црето одмах убије. Два војника у пратњи неколико грађана дођу к мени, да изврше ту свирепу заповест. Метнуше му уже око врата и одвукоше га испред мојих очију. Кад су били код баштенских врата нисам могао, а да не погледам још једанпут. Оно је гледало у мене тражећи од мене помоћи, коју нисам могао да му укажем. Хтели су да га удаве у Дорари, али гомила, која их је чекала напољу, убије га камењем. Чуо сам његову цику и побегнем у кућу више мртав но жив. Ноге су ми клецале; једва сам се држао, и бацам се на постељу у стању које не могу да опишем. Моја туга није ми дала, да у тој наредби, праведној али строгој, видим што друго до варварство, колико ужасно, толико некорисно. И ма да се стидим осећања, које сам тада имао, ипак и сад не могу о томе хладно да говорим. Цео сам дан провео у највећој узбуђености. То је последње живо створење, које су ми отели, и тај нови удар отворио је све ране у моме срцу.

(СВРШИЋЕ СЕ)

МОДЕРНА ЖЕНА

— КРИТИЧКА СТУДИЈА —

Frailty thy name is woman!

„Слабости, име ти је жена.“

Шекспир, *Хамлет*, 1. 2.

(НАСТАВАК)

Ако се слабији не ослони на јачега, ако неће да призна, да је слабији из лакомислености или

упорности; и ако јачему неће ни мало да позајми од своје снаге, да би се овај с више успеха могао борити за обојицу; — онда слабији остаје усамљен, те бива одгурнут у страну и прегажен. То је све очигледно. На томе се оснива напредак породице, удружења, друштва.

У животној борби има много бораца и ко хоће да се истакне изнад осталих тај мора са свима редом да се бори, па тако и бива и сваки нови дан доноси толико невиђених, али стварних битака на све могуће начине и сваким оружјем, колико се пермутација могу извести из броја људи у извесном друштву. Та борба носи у обичном говору име: надметање у раду, конкуренција. Рођена се браћа надмећу између себе за један пољуб материн за један осмех очев, а како ли тек не би било надметања између сасвим страних људи ради друштвеног положаја, удобног живота и осталих украса, који чине адиђар живота?

Жени је од природе показан пут, којим треба да иде и она осећа врло добро ту потребу; али модерна жена не прима тај путоказ за свог савременика већ предузима на сопствени рачун борбу, у којој само има негативна изгледа. Али — јачи побеђује; жена бива све више гурана у страну, а бујица живота јурнув крај ње смрска је, не повлачећи је за собом.

У животу нема галантерије; у свету, напољу, мушки се понашају са свим друкчије но у салону а жене то двојако понашање не могу да појме. У салону је један свет, — ту царује образина и осмејак; у животу наилазимо на други свет, — ту царује оклоп, штит и набрано чело; у салону човек срета жену као жену, зато јој се тако и приближује, како она заслужује; у свету, пак, човек види противнике и сваки, ко му стане на пут, биће дочекан узвиком, којим Муса дочекује Марка! У јавном животу, напољу, кад сретнемо жену, ми заборављамо да је она жена већ у њој видимо само борца са свим претензијама, јер она то и хоће, — и наравно, борба се с места отпочиње без милости, као и између мушких. Ако у тој борби, рецимо, падне човек, он се измирује са својом судбином, јер осећа да је био слабији, а неће се тужити на женску суровост, пошто нема право да се тужи; ко прима борбу, прима и све њене страхоте. Падне ли у тој борби за опстанак жена, она одмах на сва уста протестује и баца анатему на мушку саможивост, што се ова није поклонила пред њеном, женском, саможивости! Жена сматра цео свет, па и борбу у њему, као салон а то не даје ни најмањи доказ о њеној озбиљности и оштроумљу.

Fer aut feri! — Стари усклик, који још и данас важи до словца; он неће никад увенути, јер се непрестано освежава. То је животна мудрост свих векова и свих људских нараштаја.

Ако иде са мушким, жена признаје ћутке своју слабост, али у ствари влада, — разумејте, молим вас, добро овај израз, — иде ли *propter* мушког, жена јасно исказује да хоће да покаже своју

снагу, с тога мора примити и најогорченију битку. Разнородно се привачи, једнородно се одбија у животу. Кад неко баци своју рукавицу другоме у лице, он мора бити спреман на то, да онај ту рукавицу дигне — прими борбу. Нема љутње!

Да наведем само два примера, као слику света у маломе. Слика је грозна и модерна би жена могла из самог посматрања те елике много научити, јер јој она показује контраст између салона и правог света. Мислимо на оне страховите катастрофе: пожар у париском милосрдном базару и пропад лађе „Bouygogne“. Оба пута после катастрофе чуле су се ужасне оптужбе против мушких, највећа суровост им се приписивала и ударао жиг нечовечности, страшљивости и нискости е тога, што нису хтели да помогну дамама и да их спасу на рачун свог живота. Ма да ни по коме закону морала не може жена захтевати, да неко остави своју главу, да би њену спасао, — ипак жене протестују, што да тада страдају више жене но мушки, што мушки нису галантно дозволити да их ватра мало испече, само да би даме изнеле своје главе. Две се саможивости судариле, једна се другој не уклања с пута и — катастрофа је неизбежна. Молимо вас, метните руку на срце, па реците искрено, која је саможивост овде већа? У овим обема приликама показала се најбоља разлика између салона и живота и требало би да жене већ једном увиде ту разлику, те да не захтевају непрестано и немогуће или бар лакомислене ствари.

Ми ни најмање не одобравамо грубу силу, али је разумемо. И ко сме тврдити, да у оба случаја не би било толике несреће, да су жене одржале победу над мушкима, да су биле у надмоћности; зар би жене спасавале мушке? Најзад можемо рећи, да оба примера не доказују много, али их ипак наведосмо само да покажемо разлику, о којој говорисмо, и у маломе, јер оба случаја здружена показују најужаснијим бојама борбу за опстанком. Слика је ужасна, али је живот то куд и камо више.

(свршиће се)

ДРУШТВЕНА ХРОНИКА

Концерат у В. Ж. Школи

Прошле недеље у сали В. Ж. Школе наставнице с ученицама, а уз суделовање г-це Перевде Валожичеве, приредиле су концерат који је по програму и егзекуцији тако значајан, да би био грех не упознати свет који се интересује о васпитању нашег подмлатка — а надамо се да и таквих има.

Циљ је племенит, идеја изврсна: ученице под упуством наставница приређују концерат па да с приходом заснују ђачку књижницу. Интересу-

јући се да видимо како се данашња младеж подиже, и да ли је срећнија у томе погледу од нас, које већ време гази, те да ли ћемо моћи с бољом надом на будућност да погледамо — отишли смо тамо с пуно жеље да колико год можемо, бар морално, помогнемо то лепо подужеће и да јавно похвалимо све што видимо и чујемо лепога и доброга. Али дајемо часну реч да су нам сузе хтеле ударити од туге гледајући шта се све збива у једном највишем просветном заводу за васпитање српске деце и будућих српских домаћица. Ми се нисмо осећали код наше куће, у нашем стојном и многом српском крви заливеним Београду, у месту где се српски дише и осећа, већ негде у далеком, туђем и чудном свету. Ми нисмо гледали у наставницама она срећна и поштовања достојна створења којима је поверено оно што нам је најдраже — подмладак наш; ми нисмо ни по чему приметили да је њима једина брига, једина, света и тешка дужност да наш женски подмладак — одгајиље косовских осветника — напajaју српском душом, српском песмом и свирком, већ на против као да је сав труд уложен да се деца васпитавају не за Србију већ Бог вас питао за какав свет; једном речи онако како нико у паметном свету не васпита своју децу и како се најмање смеју васпитати српска деца. Можда се ко боји голих фраза; можда ко верује да је овакав говор инспирација простог шовинизма или излив каквог темперамента, који у свему налази зло и свачему замера. Али нека се сваки умири и разувери. Бог нам је сведок да непостоји ни једно ни друго, а ево програма па нека сваки по души цени и јавно каже: да ли је лепо, добро па чак и морално оно што смо тамо видели и чули.

1. „О ђачким књижицама“, говори г-ђица Олга Гавриловићева наставница В. Ж. Школе.
2. „Херувика“ од г-ђе Драге Ђ. Миловановића, — пева хор ученица.
3. „Orpheus in der Unterwelt-offenbach“, — свирају на гласовиру у 4 руке... ученице.
4. „Potpourri par Henri Delabert“, свирају на виолини и клавиру две ученице.
5. „Молитва“ од Вебера и „Ђачка песма“ од Зајца, пева хор ученица.
6. „Fantaisie sur un thème Allemand“, Leybach, свира на клавиру... ученица.
7. „V. Bellini J Montecchie sa puleti ouverture“, свирају на гласовиру у 4 руке... ученице.
8. „Сплет српских мелодија“ од Ј. Вовеса, свирају на виолини (унисоно) 4 ученице.
9. „Rubinstein“: op 6. Tarantella, свира на клавиру... ученица.
10. „Otto — Soldan — Sorenade“, свира на виолини уз гласовир... ученица.
11. Руска народна песма: „Соловеј“, певају две ученице.
12. „Variations et Fugue“ op. 11. par J. J. Paderevski; „Etudes“ op 25. Livre I. 1. Chopin;

„En Courant“ op. 53. Бр. 1. рзг. Benjamin Godard, свира на гласовиру г-ђица Валожичева.

За прву тачку ми смо г-ђици Гавриловићевој веома обавезни и на лепом говору и на још лепшим саветима публици и ученицама. Важност ђачке књижице и избор лектире за женску децу од пресудног су значаја. Напомена, да се добро пази шта ће се женској деци и девојчицама дати на читање тако је важна и истинита да немамо довољно речи да то лепо, језг, овито и слатко излагање њено похвалимо. Г-ђица Гавриловићева нам је с пуно воље и труда показала: да домаће васпитање треба да потпомаже оно у школи; да и једно и друго мора бити у српскоме духу, додајући: да је Српство раскомадано, да Српкиње морају имати правилно и српско васпитање како би се бар душевна веза могла што пре створити, а то као и леп морал даће лепа и одабрана лектира, озбиљно и српско васпитање. Таквоме говору ми смо радо пљескали. Али, кад се исцрпела последња тачка програма, застали смо и гледали сав онај свет како се креће, посматрали смо како родитељи весело журе својој деци, грле их и љубе говорећи им: „како си ми „лепо“ изгледала лутко моја“, или: „ти осветла ниви образ, него моја!“ или: већ што родитељи могу лепше да пронађу да назову децу своју и окураже њихову, збиља, добру вољу и труд. И тако стојећи и посматрајући прелиставали смо по памети уводни говор, па смо се овако питали: зар се сме надати и зар сме ко тврдити да ће из младе душе, која се залева и напада: Делибертом, Оџенбахом, Лајбахом, Вебером, Зајцом, Вовесом, Рубинштајном, Солданом Падеревеким, Шопеном и Венијамином Годаром — израсти и развити се Српкиња светла карактера и паметних жеља; зар се тако пази на лектиру и подиже морал кад сами наставници и дају ученицама да свирају:

„Сећаш ли се оног сата

Кад си мени око врата

Беле руке савила!...“

Зар се укус развија код деце учећи их онако мизерне ствари, као што је „Херувика“ г-ђе Драге Ђ. Миловановића или „Ђачка песма“ од Зајца или ону бруку од „композиције“ г. Вовеса? — Зар се на њих спало поред Корнела Станковића и лепих, слатких, мелодичних па и за децу и девојчице, специјално израђених композиција уваженога и јединога српскога уметника композитора г. Јосифа Маринковића? Ах, не, то је г-ех велики и неопростив!... Ми немамо довољно речи да осудимо тако олако схватање своје дужности, јер напоследку: код куће може мислити како ко хоће, али у српској школи ми хоћемо, и с правом тражимо, српској деци српско и морално васпитање. Ми на овај начин чинимо и своју дужност, одужујући се у неколико своме бившем наставнику, и обраћамо пажњу г. Мин. Просвете, молећи га истински и

најискреније да овој порузи стане на пут, а уверени смо, још унапред, да ће он умети да оцени колико је замашан овај грех и од како црних последица може бити и за будуће генерације ово и овакво васпитање.

Што се тиче самог извођења појединих пијеса — успеха ученица В. Ж. Школе, ми о томе нећемо ни да говоримо, јер су деца свирала и певала онако и оно што су их и како су их учили, а и како деца њихова доба могу свирати и певати. У осталом ми нисмо ни дошли да чујемо неке особите и вештачке продукције ученица В. Ж. Школе, већ да видимо „куд их жеље носе“, да се заносимо гледајући младе Српкиње, као што нпр. о Св. Сави виђамо сваке године по основним школама, како се Српкињице красе и нападају производима топле српске душе. И ми би им с чистом савешћу могли рећи: „децо, хвала вам на труду! Али тако вам нежне душе, што краси те српске груди, тако вам поносна срца, дична образа и српске крви што струји по вашим жилама — не свирајте, не певајте друго до српско и само српско. Ако вам ко каже да српскога нема лепога, вара вас и немојте му веровати! Имамо ми песама и досетлих и моралних, а у исто време лепих, нежних, љубавних и пуних осећаја. Њих певајте, свирајте и чујте ме: све ће вам то лепо стајати, све ћете то ви лепше и отпевати, јер ће вам песма из душе потицати, јер ћете осећати да је то изникло из српске душе сродне вашој, а нежне и топле као што је и ваша душа и ваша мисао. Тако деца Бог вас благословио!“

О свирању г-ђице Валожичеве ми смо већ изrekli свој суд који ни уколико не мењамо. Она за наш рачун није уметница није виртуоскиња са мана које смо већ на другом месту казали. Она се на пример ни из далека не може упоредити са г-ђицом Сидонијом Илићевом. Као дилетанткиња — то је што друго — ту г-ђица Валожичева може заузети угледније место, а то је: а нас већ доста. Ми пак не мислимо да она баш не може постати виртуоскиња. То је у божијој и њеној руци! Она је још млада, па нека све искрене укоре и напомене узима са пријатељске стране; нека се вежба и исправља, па ће, вероватно, доћи време кад ћемо имати више задовољства да је слушамо и о њој пишемо, а она и њени „протектори“ мање разлога да се на нас „ерде“!... Цв. Јаковљевић.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

Четвртак 8. априла: *Руј Блаза*, драма у пет чина, написао Виктор Иго, (Г. В. Дмитријевић, и-томац глумачке школе у Паризу, приказује Руј Блаза).

Субота, 10. априла: *Пегивар*.

Недеља, 11. априла: Дневна представа: *Хајдук Вељко*, драма у три чина, написао Јован Драгашевић. — Вечерња представа: *Српске Цвеги* (I Таковски Устанак), драма у пет чина, написао Матија Вап.

Садржај: „Преглаганицима“. — „Лаксу поб!...“ (песма). — „Хајрике Хајрике“. — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Прокљети“ (наставак). — „Модерна жена“ (наставак). — „Друштвена хроника“ — Репертоар II. П.

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парца Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић